

Přímá volba prezidenta a ochromená demokracie

Naše parlamentní strany se po letech marných pokusů dohodly, že příští prezident republiky bude volen přímo voliči. Je to zřejmě v souladu s veřejným míněním - prezident je symbol země a lidé si přejí, aby to byl člověk, *kterému důvěřují*. Je špatné být ve své vlastní zemi cizincem a dnes není kam utéct - všude je plno uprchlíků z rozvojových zemí.

Proti přímé volbě je však řada námitek a to i od renomovaných právníků. Myslím však, že podobné námitky je možno vznášet i proti parlamentní demokracii jako takové - demokratická forma vlády velice neefektivní, zejména tam, kde chybí *politická kultura* a vzájemný respekt. Nejefektivnější formou vlády je asi osvícená diktatura - takový Petr Veliký posunul zaostalé Rusko o velký krok dopředu. Ale kde vzít osvíceného vládce? Jedinou výhodou, kterou demokracie nabízí, je patrně *bezkonfliktní předání moci*.

Většina památek, kterými se naše země chlubí, vznikla za hlubokého feudalismu; železniční a silniční síť za vlády Františka Josefa, Vltavská kaskáda a pražské Metro v „letech nesvobody“. V posledních dvaceti letech se postavily hlavně (údajně předražené) dálnice a stavbu tunelů pro auta doprovázejí korupční aféry. Snad jen ten Tančící dům na pražském nábřeží stojí za to ...

Jaká je legitimita současného prezidenta¹? Je volen na společném zasedání obou komor Parlamentu. Poslanecká sněmovna je volena v parlamentních volbách asi polovinou oprávněných voličů, avšak této sněmovně paradoxně důvěřuje jen zlomek (12%) občanů; v žebříčku prestiže povolání je povolání „poslanec“ až někde u dna. Jednání poslanecké sněmovny, které přenáší v nočních hodinách televize, se vyznačuje teatrálními výstupy a vzájemnými urážkami. Jednání Senátu je mnohem kultivovanější, ovšem senátory volí jen asi 20% občanů; velká část občanů považuje tuto instituci za zbytečnou². Je pochopitelné, že takto zvolený prezident (jehož volbu navíc provázela zákulisní jednání), velkou důvěru nevzbuzuje.

Je těžké předvídat, jak přímá volba proběhne, ale myslím že naši občané jsou dostatečně kultivovaní na to, aby proběhla důstojně a zvolený prezident získal všeobecnou důvěru. Takováto volba by mohla být pro občany také jakousi „školou demokracie“ a posílit pocit odpovědnosti vůči své zemi. Není důvodu se obávat, že by tím utrpěla naše křehká demokracie; nic podobného se nastalo ani v sousedních zemích, které přímou volbu zavedly.

Jinou věcí je, jak upravit pravomoci prezidenta. Myslím, že je správná námitka jednoho právního experta, že přímo volený prezident by měl mít více ústavních pravomocí než prezident volený parlamentem. Dle mého názoru by měl mít zejména právo *rozpustit parlament*, pokud jsou k tomu vážné důvody. Tím by se vyvinul tlak na poslance, aby se více činili. V době Topolánkovy vlády byla činnost parlamentu úplně paralyzována a situaci zachránili dva rebelové z ČSSD³.

¹ O něž mnozí prohlašují „že není jejich prezidentem“

² Mohu to potvrdit ze své zkušenosti: když nabízím časopis „Senát“ (který odeírám) svým známým k přečtení, skoro nikdo o to nemá zájem

³ Které pak musela hlídat ochranka

Činnost zákonodárných sborů lze nejlépe hodnotit podle jejich výstupu - přijaté legislativy: „strom poznáš po ovoci“. V platných zákonech je podle předsedy Nejvyššího správního soudu obsaženo asi milion různých ustanovení; legislativa je nekvalitní a nevyznají se v ní ani advokáti (natož občané)⁴. Pokus o reformu JUDr. Otakara Motejla (v době kdy byl ministrem) poslanci zablokovali. Zdá se, že mnohé zákony jsou upraveny „na objednávku“, tak aby kryly některé nekalé činnosti a poslanci za to dostávají provize. Boj vlády s korupcí je pak ovšem asi marný. Musel by se nejprve vyměnit parlament.

Proč si lidé „svobodně“ volí poslance, kterým pak nevěří? Není u nás dost poctivých občanů? Na to se pokusila odpovědět politoložka Vladimíra Dvořáková⁵. Podle ní jsou naše velké politické strany (ČSSD a ODS) v podstatě ekonomickými subjekty podobnými velkým korporacím a řadoví členové jsou jejich „fan klubem“; obě tyto strany mají omezenou členskou základnu ale velkou ekonomickou moc (a tím i vliv na veřejné mínění). Myslím, že tento názor je možno ještě doplnit. Jádrem těchto stran představuje omezená skupina lidí, která se snažit držet pod kontrolou „penězovody“ ve státní správě a udržuje úzké vztahy se „šedou podnikatelskou zónou“. Ze štědrého stolu pak může poslat nějaké drobtý i svým místním pobočkám.⁶

Pokud se objeví na politické scéně nebezpečný konkurent, zaměří se velké strany na jeho diskreditaci⁷. Myslím, že se to stalo mj. v „korupční kauze“ Jiřího Čunka. Oblíbený vsetínský starosta a předseda lidovců se rychle dostal do vrcholné politiky a mluvil otevřeně o věcech, o kterých se dříve mlčelo. Kdosi proti němu spustil mediální kampaň za pomoci falešných či zmanipulovaných obvinění a Čunek nakonec musel politickou scénu opustit. To zřejmě značně poškodilo i volební vyhlídky jeho strany (KDU- ČSL), která se v dalších volbách už nedostala do parlamentu. Mediální útoky byly vedeny pře posledními volbami také proti Straně zelených. Tyto malé strany mají poměrně stabilní voličskou základnu, ale masivním mediálním útokům zřejmě nemohou čelit⁸.

Je otázkou, zda přímá volba prezidenta pomůže zkultivovat naši politiku nebo nikoli. Ale každopádně by se měla změnit pravidla pro činnost politických stran a pro volby do parlamentu.

Davle-Sloup, 1. března 2012

Jan Matys

⁴ Takováto nepřehledná legislativa zvyšuje administrativní náklady a ochromuje činnost úřadů a soudů; je také přítěží pro jakoukoli hospodářskou činnost: jako vlastník lesa mám např. za povinnost každý zásah do porostů ohlásit a vyžádat si povolení na odboru ŽP

⁵ LISTY, 3/2010

⁶ V minulých parlamentních volbách se podařilo voličům husarský kousek: kroužkováním se jim podařilo propašovat do parlamentu některé „slušné“ poslance, kteří byli uvedeni na „nevolitelných“ místech. Ti to ale v poslaneckých lavicích asi nemají lehké.

⁷ Bývalá StB měla špičkové experty na desinformaci - dovedla ovlivňovat veřejné mínění i v cizině (viz zbraně „nalezené“ v Černém jezeře). Kam se poděli?

⁸ Dvě svým charakterem podobné mediální kampaně se odehrály koncem 19.stol. v tehdejším Rakousku-Uhersku. V jedné byli obviněni Jihoslované, v druhé Židé. V obou případech se obviněných zastal T.G.Masaryk, tehdy poslanec Říšského sněmu.